

Δικηγόροι και χρονοχρέωση: Μια άλλη προσέγγιση

[δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Η ΕΠΟΧΗ» στο φύλλο της 6^{ης} Δεκεμβρίου 1998, με υπογραφή Κώστα Παπαδάκη, και υποσημείωση «Ο Κώστας Παπαδάκης είναι δικηγόρος, μέλος της Εναλλακτικής Παρέμβασης Δικηγόρων Αθήνας και εκπρόσωπός της στο Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. την περίοδο 1996 - 1997»]

Δικηγόροι και χρονοχρέωση: Μια άλλη προσέγγιση

Η πρόσφατη απόφαση του Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. για την καθιέρωση χρονοχρέωσης ως τρόπου προσδιορισμού δικηγορικής αμοιβής για την παροχή νομικών συμβουλών, με ελάχιστο όριο δρχ. 20.000 την ώρα, όπως ήταν φυσικό προκάλεσε πολλές συζητήσεις αυτές τις ημέρες, πολύ περισσότερο και λόγω της έντονης (και μάλλον απρόσμενης ως προς την έκταση της) προβολής της από τα Μ.Μ.Ε.

Η επικαιρότητα που συνελπώς απέκτησε το θέμα αυτό, τόσο στους δικηγόρους όσο και στην κοινή γνώμη, αποτελεί μία ευκαιρία για την έκφραση ενός συνολικού προβληματισμού γύρω από τις σχέσεις δικηγόρων και πελατών, καθώς και στον τρόπο προσδιορισμού της δικηγορικής αμοιβής. Δεν είναι βέβαια η πρώτη φορά, που από τη σκοπιά της **ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΑΘΗΝΑΣ** κατατίθεται ένας τέτοιος προβληματισμός, τουλάχιστον προς τον χώρο των δικηγόρων. Ήδη από την περίοδο των δικηγορικών εκλογών του **1996**, η παράταξή μας έχει διατυπώσει αναλυτικά τις απόψεις της στο προεκλογικό της πρόγραμμα και αρκετές φορές στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. όλη την τριετία, οι εκάστοτε εκπρόσωποί της (Κ. Παπαδάκης, Δ. Σαραφιάνης, Δ Μπελαντής) ζήτησαν να διεξαχθεί μία ευρύτερη προγραμματική συζήτηση στα θέματα αυτά, χωρίς όμως να γίνει αυτό δεκτό.

Αντί συνολικής συζήτησης, μεμονωμένα και αποσπασματικά, τέθηκε στην ημερήσια διάταξη με πρωτοβουλία του πρόεδρου κ. Ρουπακιώτη το θέμα της χρονοχρέωσης και λήφθηκε η πολυσυζητημένη απόφαση. Χαρακτηριστικά των συνθηκών υπό τις οποίες λήφθηκε σχεδόν ομόφωνα (μία από τις ελάχιστες αρνητικές ψήφους ήταν η δική μας) είναι αφενός η χρονική συγκυρία, καθώς ο Δ.Σ.Α. βρίσκεται ήδη σε **προεκλογική περίοδο** εν όψει των εκλογών του Φεβρουαρίου **1999**. Αλλά και αφετέρου ότι **για ένα θέμα τόσο σοβαρό** και για τους δικηγόρους και για την κοινωνία, η συζήτηση έγινε **χωρίς εγγραφές εισηγήσεις**, έστω από την πλευρά του κ. Ρουπακιώτη, και χωρίς να υπάρξει **ούτε ένα κείμενο**, το οποίο να αναλύει και να δικαιολογεί το σκεπτικό, με το οποίο προτείνεται η καθιέρωση του μέτρου, να καταγράφει τη συνολική αντίληψη της πρότασης για τις σχέσεις δικηγόρων και κοινωνίας, από τη θεώρηση των οποίων πηγάζει και η όποια αντίληψη για τον τρόπο αμοιβής.

Υπερβολική απαίτηση Μάλλον όχι αν αναλογιστεί κανείς, πράγματα γνωστά για όσους παρακολουθούν τη δραστηριότητα του Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. ότι για θέματα τριτεύοντα, όπως π.χ. το λεγόμενο **ενιαίο ένσημο**, το ένσημο δηλαδή που θα αντικαταστήσει χάριν απλοποίησης τα πολυποίκιλα χαρτόσημα κλπ που επικολλώνται στα δικόγραφα, το Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. έχει απασχοληθεί σε τουλάχιστον δέκα συνεδριάσεις επί τρία χρόνια, και έχουν γραφτεί πέντε

πολυσέλιδες εισηγήσεις, χωρίς μέχρι σήμερα να έχει υπάρξει κατάληξη.

Επί της ουσίας

Είναι ώριμη από καιρό η **ανάγκη αξιολόγησης με κριτήρια όχι συντεχνιακά** αλλά κατ' αρχήν ευρύτερα κοινωνικά του πεδίου των υποθέσεων που πρέπει να ενταχθούν στην δικηγορική ύλη (όχι μόνο ουσιαστικά, αλλά και επίσημα και τυπικά), καθώς και εκείνων που πρέπει να αποδεσμευθούν από αυτήν. Και σε δεύτερο στάδιο ο τρόπος προσδιορισμού της δικηγορικής αμοιβής για την παροχή των διαφόρων υπηρεσιών τους. **Κακά τα ψέματα:** Όσο έχουν δίκιο οι δικηγόροι για τις άπειρες απλήρωτες εργασίες τους, ανάμεσα στις οποίες συχνά μεγάλο μέρος καταλαμβάνει ο χρόνος παροχής συμβουλών, άλλο τόσο έχει και ο κόσμος, που συχνά εκεί που δεν χρειάζεται αναγκάζεται να πληρώνει χωρίς λόγο (συναινετικά διαζύγια, παράσταση δικηγόρων σε πωλήσεις ακινήτων κλπ).

Η αναδιάταξη της δικηγορικής ύλης και η αποτίμηση του τρόπου αμοιβής με διαφανή κοινωνικά κριτήρια θα έπρεπε είναι το πρώτιστο καθήκον του Δ.Σ.Α., όταν μάλιστα διεκδικεί δάφνες κοινωνικής ευαισθησίας. Σκοποί που θα εξυπηρετούσε μία τέτοια κατεύθυνση είναι: **1) Αφενός η απαλλαγή του κοινωνικού συνόλου** (και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων οικονομικών στρωμάτων) **από περιττές** στις σημερινές συνθήκες υποχρεωτικές δικηγορικές **παραστάσεις** και αμοιβές, **2) Η** υπαγωγή και τυπικά στη δικηγορική ύλη **σημαντικών κατηγοριών συναλλαγών**, που ενώ στην πραγματικότητα προϋποθέτουν αποκλειστικά και μόνο εργασία δικηγόρου, δεν προβλέπουν παράσταση του σε αυτές.

*Ο Δικηγορικός Κώδικας, αντί να επιβάλλει την υποχρεωτική παράσταση δικηγόρων είτε σε πενιχρού αντικειμένου αστικές δίκες, είτε σε δίκες χωρίς αντιδικία, είτε ακόμη και σε πωλητές ακινήτων μικρής αξίας, δημιουργώντας περιττή επιβάρυνση και εύλογη δυσανεξία κατά των δικηγόρων, πρέπει επιτέλους να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σήμερα και να κατευθυνθεί **στην κατοχύρωση της δικηγορικής εργασίας σε τομείς που η καθιέρωση της δικηγορικής παράστασης είναι και συναλλακτικά ώριμη και κοινωνικά αναγκαία** και πραγματικά επωφελής για τα συμφέροντα των συναλλασσομένων, επιβαρύνοντας όχι τα χαμηλά εισοδηματικά κοινωνικά στρώματα, αλλά τους μεγάλους Οργανισμούς και επιχειρήσεις που ζουν εις βάρος τους. Ενδεικτικά :*

- Δημόσια έργα, τραπεζικές και μεγάλες εμπορικές συμβάσεις ιδίως στους δυναμικούς τομείς της οικονομίας (πνευματικά δικαιώματα, Μ.Μ.Ε, βιομηχανική ιδιοκτησία, μεταφορικές και ασφαλιστικές συμβάσεις, διεθνείς και εσωτερικές εμπορικές συναλλαγές, leasing, franchising, αντιπροσωπίες) και ακόμα μισθώσεις επαγγελματικής στέγης και εταιρικά **είναι τα σημερινά και αυριανά πεδία εκμετάλλευσης της απλήρωτης και ακατοχύρωτης δικηγορικής εργασίας**, από τα οποία διαφεύγουν καθημερινά δισεκατομμύρια πόρων Ταμείου Συνεργασίας, δικηγορικών αμοιβών, ασφαλιστικών οργανισμών και κρατικών φόρων προς όφελος του ιδιωτικού τομέα, των μεγάλων επιχειρήσεων και των παραδικηγορικών επαγγελμάτων.

Μέχρι τότε αυτό θα εξακολουθεί να γίνεται με τη συνενοχή του Δ.Σ.Α (ρωτούσαμε στο πρόγραμμα μας το 1996).

Δυστυχώς, αυτό γίνεται ακόμη μέχρι σήμερα. Ο Δ.Σ.Α. αντί να ασχοληθεί με αυτά και να έρθει

σε σύγκρουση με τα μεγάλα συμφέροντα, επιβάλλει ταρίφες.

Λέγαμε ακόμη, για τον τρόπο προσδιορισμού των αμοιβών:

Είναι επίσης αναγκαίο να πάψει να αποτελεί ο ίδιος ο Δικηγορικός Κώδικας πηγή εκμετάλλευσης δικηγόρων από ιδιώτες και ασφαλιστικές εταιρίες, να αποδίδονται δικαστικές δαπάνες σύμφωνα με τις πραγματικές αμοιβές που θα ισχύουν και να απαλλαγεί επιτέλους η καθημερινή δικηγορία από το κρυφτούλι της αμοιβής, τον ανταγωνισμό και την αδιαφάνεια στον καθορισμό του ποσού:

-Καθιέρωση συγκεκριμένων ελαχίστων ποσών αμοιβής σύμφωνα με την αξία του επίδικου αντικείμενου, για κάθε δικαστική, εξώδικη και άλλη εργασία, και όπου δεν είναι εφικτός ο προσδιορισμός της με σύγχρονα επαγγελματικά και κοινωνικά κριτήρια.

- Κατοχύρωση των δικηγόρων που ως έμμισθοι ή κατ' αποκοπή απασχολούνται σε ασφαλιστικές και άλλες εταιρίες με αμοιβές μαύρης αγοράς.
- Οριοθέτηση των υποχρεώσεων των δικηγόρων προς εντολείς και διαδίκους, ιδίως σε συμπληρωματικές και παρεμφερείς προς την κύρια εργασία τους υπηρεσίες, ώστε να αποσαφηνιστεί το εύρος των υποχρεώσεών τους και να αποφεύγεται η κατασπατάληση απλήρωτου χρόνου σε διεκπεραίωση διοικητικών και γραφειοκρατικών διαδικασιών.

Είναι περιττό να επισημάνουμε ότι σε όλη τη διάρκεια της τριετίας δεν έγινε τίποτε από όλα αυτά, έστω και σε επίπεδο μελέτης ή συζήτησης.

Διασταυρώνοντας τις παραπάνω κατευθύνσεις, με την πρόσφατη εξαγγελία του Δ.Σ.Α, δεν είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς ότι η χρονοχρέωση και άδικη είναι και δεν αντιμετωπίζει συνολικά το ζήτημα της σχέσης δικηγόρων και εντολέων. Η χρονοχρέωση δεν μπορεί, παρά να είναι επικουρικό και μερικό κριτήριο προσδιορισμού δικηγορικής αμοιβής. **Επικουρικό**, γιατί κύριο κριτήριο δικηγορικής αμοιβής σε κάθε περίπτωση πρέπει να είναι η οικονομική αξία του. επίδικου αντικείμενου ή αλλιώς της κάθε υπόθεσης που αναλαμβάνει. Και βέβαια, οι συμβουλές και άλλες υπηρεσίες που παρέχει στα πλαίσια αυτά δεν αμείβονται αυτοτελώς αλλά εντάσσονται στη συνολική αμοιβή που δικαιούται. Και **μερικό** διότι και στις περιπτώσεις των υποθέσεων που δεν είναι οικονομικά αποτιμητές, ο προσδιορισμός της απαιτούμενης αμοιβής πρέπει να γίνεται με πολλούς συντελεστές (είδος και σπουδαιότητα υπόθεσης, απαιτούμενες ενέργειες κλπ), ένας από τους οποίους φυσικά είναι και ο χρόνος απασχόλησης, αλλά όχι ο κύριος ή ο μόνος.

Διαφορετικά, η χρονοχρέωση γίνεται και **άδικη και ταξική**. Γιατί είναι ισοπεδωτική και επιβαρύνει με τον ίδιο τρόπο διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές κατηγορίες πελατών και υποθέσεων. Και ακόμη, **δεν είναι καθόλου βέβαιο** ότι θα λειτουργήσει **υπέρ των νέων δικηγόρων**, για τους οποίους κόπτεται δήθεν το Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. στην ανακοίνωσή του (αλλά επί τρία χρόνια δεν έχει κάνει το παραμικρό π.χ. για να κατοχυρώσει τη θέση τους ως υπαλλήλων απέναντι στους δικηγόρους - εργοδότες), αφού η υποχρέωση πληρωμής ακόμη και για νομικές συμβουλές θα ωθήσει τους ενδιαφερομένους σε περισσότερο "έμπειρους" δικηγόρους, για να νιώθουν σίγουροι ότι τα χρήματά τους θα πιάσουν τόπο.

Το Δ.Σ. του Δ.Σ.Α. βέβαια ονειρεύεται μία δικηγορική ελίτ, ακριβοπληρωμένη και με χρονόμετρα. Όλες οι μεγάλες δικηγορικές παρατάξεις έχουν καταστήσει κύριο στόχο τους την πάταξη του λεγόμενου «δικηγορικού πληθωρισμού» και **ζητούν τη μείωση των εισακτέων στη δικηγορία, εκφράζοντας με τον πλέον απροκάλυπτο τρόπο την λογική του κοινωνικού αποκλεισμού** και ταυτόχρονα χαϊδεύοντας τα αυτιά των δικηγόρων (και ψηφοφόρων) με απατηλές υποσχέσεις για την υπέρβαση της κρίσης.

Αλλά η υπέρβαση της κρίσης δεν πρόκειται να γίνει με την οποιαδήποτε συντεχνιακή αναδιοργάνωση της δικηγορίας. **Η δικηγορική ελίτ έχει πεθάνει. Δεν υπάρχει αιτία, ούτε και δυνατότητα αναβίωσης της.** Αντίθετα, υπάρχει ανάγκη λήψης μέτρων που τουλάχιστον θεσμικά θα περιορίζουν την άνιση κατανομή της δικηγορικής ύλης και την εκμετάλλευση μεταξύ δικηγόρων και να εξασφαλίζουν για όλους την αξιοπρεπή παραμονή στη δικηγορία.

Δεν αποτελεί όραμα μας μία κοινωνία ολίγων και εκλεκτών. Δεν θέλουμε ένα δικηγορικό επάγγελμα κλειστό, ελιτίστικο, χωρίς κοινωνική ευαισθησία και αλληλεγγύη, απρόσιτο σε όσους δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα να αντιμετωπίσουν το κόστος προσφυγής στη δικαιοσύνη. Η συντεχνιακή απόδραση και ο λαϊκισμός έχουν θέση σε όσους συγχωρούν στον εαυτό τους αυταπάτες αριστοκρατικής αναβίωσης και σε εκείνους που συνειδητά τις καλλιεργούν.

Ένα τέτοιο λαϊκιστικό (ως προς τους δικηγόρους) προεκλογικό πυροτέχνημα αποτελεί η πολυσυζητημένη χρονοχρέωση. Και τίποτε παραπάνω.